

Slovanský svět očima badatelů a publicistů 19. a 20. století. K 50. výročí úmrtí Ludvíka Kuby může být interesující knížka dla tych, którzy ze słowiańskim światem są już naukowo zaznajomieni i dla tych, którzy swoją przygodę dopiero zaczynają.

Agnieszka Szafránska

Hralovy dějiny moderní ruské literatury

Milan Hrala vydal v nakladatelství Karolinum rozsáhlý spis *Ruská moderní literatura (1890-2000)*, jímž se zařadil mezi nemnohé naše badatele, kteří popsali a vyložili vývoj ruské literatury ve větším časovém úseku a s důkladnou biografickou a bibliografickou dokumentací. Koncepcí a dokonce i názvem navázal na práci Radegasta Parolka a Jiřího Honzika *Ruská klasická literatura (1789-1917)*. Hrala se tu přímo i nepřímo hlásí ke svým učitelům – Bohumilu Mathesiovi, Radegastu Parolkovi a Miroslavu Drozdovi (s posledním spolupracoval na řadě publikací).

Vlastnímu výkladu v rozmezí 1890-2000 předchází v knize o 760 stranách velká úvodní pasáž o historii Ruska a též o principech, jež určují autorův přístup k látce, dále kapitola *Kořeny a tradice* o začátcích novodobé ruské literatury od 18.století a ve století devatenáctém, kde se čtenář stručně dozvídá o základních literárních směrech, osobnostech a jejich díle v daném období. Hrala se odchyluje od tradiční periodizace klasické literatury, chronologie výkladu je však poněkud nejasná. Následuje kapitola *Historické a kulturně-politické okolnosti*, v níž už jde o století dvacáté a kde výklad o těchto okolnostech (raději bych mohl říci o předpokladech) spojuje s jejich odrazem v samé literatuře, což dobu osvětluje mnohdy působivěji než suchá historická data.

Ani v dalším výkladu nepoužívá autor periodizaci, jíž jsme přivykli z ruských pramenů, když vyděluje „*Stříbrný*“ a „*železný*“ věk s jeho literárními směry a skupinami, *Novorealismus v nových okolnostech*, kapitolu *Zpět ke kořenům a tradicím* a na závěr *Konec... a znovu začátek*. Toto rozvržení dějin literatury 20. století se mi jeví až na výjimky, o nichž bude řeč dále, jako účelné. Dalo Hralovi volný prostor pro výstižné charakteristiky programů literárních skupin a organizací, skvělé portréty autorů a jejich životopisy, nejednou se svěžím materiálem, i minikapitoly o jednotlivých dílech, v nichž čteme i řadu citátů z charakteristických pasáží, event. i z literárně-historických prací. Hrala nejednou cituje ze spisů Miroslava Drozdy i jiných českých literárních historiků, a také – souhlasně i polemicky – z ruských pramenů. Při charakterizování literárních směrů a skupin předává často slovo některému z jejich představitelů, což posiluje autenticitu výkladu. To je významné zvláště tehdy, když jde o méně známou či méně v sekundární literatuře frekventovanou skupinu. Řazení výkladu o skupinách se nepřidrží chronologie, nýbrž návaznosti nebo blízkosti jejich programu. Dramatickou tvorbu Hrala ve své práci nesleduje kromě té, kterou vytvářeli prozaici. Stručně se zabývá českou reflexí díla každého spisovatele, jen občas však uvádí i překladatele, což je překvapivé u dlouholetého pracovníka Ústavu translatologie. Snad počítal s tím, že brzy vyjde velký slovník rusko-českých literárních vztahů, kde naopak výčet a úloha překladatelů bude zdůrazněna. K tomuto obecnému hodnocení Hralovy knihy bych rád ještě dodal: spis obsahuje řadu trefných zobecnění celkového vývoje literatury, a tak autor patrně považoval za nadbytečné dělat rozsáhlejší závěry. Po charak-

teristice díla Ludmily Ulické tedy svůj výklad jaksi náhle utnul. Je to originální a účelné: nechť se čtenář vrátí k příslušným pasážím sám, nemusí dostat vše uzavřené.

Nyní k některým jednotlivostem. Ze spisu jasně vysvítá, ke kterému autorovi má Hrala větší či menší vztah. Projevuje se to na prostoru, který mu věnuje a který nemusí odpovídat v celkovém vývoji literatury objektivnímu významu spisovatele. Hrala vzal také patrně v úvahu, o kterých spisovatelích se u nás poměrně dost psalo (např. o Viktoru Někrasovovi, Baklanovovi, Vasiliji Grossmanovi aj.) a práce o nichž jsou běžně dostupné. Jsou totiž uvedeny v závěrečné bibliografii. Větší pozornost bych věnoval Brodskému, poslednímu vývoji Valentina Rasputina, pokračování Rybakovových *Dětí Arbatu*, žánru historických fantazií Bulata Okudžavy i jeho autobiografii, dílu V. Vysockého, L. Lunce, české reflexi V. Nabokova aj. Bylo by možné hovořit o příčinách nezájmu našich překladatelů o některé spisovatele (V. Maximov, Abram Terc aj.). Hrala jim správně věnuje více pozornosti. Problematické je neuvedení díla některých neruských autorů, kteří však psali rusky (Adamovič, Bykov, Pulatov), a mají své místo v ruském literárním procesu. Kolegiálních výtek by mohlo být více, ale posuzujme dílo především podle toho, co v něm je. A tu bych rád zdůraznil některé výborné a výstižně napsané kapitoly o M. Bulgakovovi, Zoščenkovi, Poplavském, Čirikovovi a řadě dalších.

Milan Hrala zúročil ve své práci celoživotní studium ruské literatury a její percepcce v naší kultuře a v české literární historii. Jeho spis vyniká důkladností byť stručných analýz, uvážeností soudů. Autor směřuje vždy k objektivnímu výkladu spisovatelova díla v dobovém historickém i literárním kontextu, nepřiklání se k žádným extrémním stanoviskům, jimiž oplývají skalní příznivci určitého typu literatury. Vytvořil dílo, jež bude na dlouhou dobu základním zdrojem poznatků pro studující rusistiky i pro všechny zájemce o ruskou literaturu.

Miroslav Zahrádka

Štěpán, L.: Pohledy na slovanské literatury II v středoevropském trojúhelníku. Edice PULSY. Středoevropské centrum slovanských studií, o. s. Středoevropské vydavatelství a nakladatelství REGIONY Brno 2007, 168 s.

Známý brněnský badatel Ludvík Štěpán, významný polonista a překladatel, navazuje v posuzovaném výboru studií na publikaci z r. 2003, nazvanou *Pohledy na slovanské literatury*. V popředí autorova zájmu v této publikaci můžeme identifikovat vývojové komparativní i konfrontační problémy literatur v tzv. *středoevropském trojúhelníku*, tedy v České, Slovenské a Polské republice – státech, které si jsou blízké historicky i kulturně.

Výbor je tvořen dvěma částmi, z nichž první nese název *Možnosti spolupráce v středoevropském trojúhelníku* a otevírá ji vzpomínková stať *Setkání s polskými spisovateli a překladateli (několik poznámek o rozhovorech v Brně i v Polsku)*. Autor v úvodu stručně zmiňuje některé aspekty historie česko-polských a polsko-českých vztahů a navazuje osobními vzpomínkami na setkání s některými významnými osobnostmi polské kultury.

Druhá studie nazvaná *Je možno naučit překládat? (několik poznámek k uvedení do překladatelské práce)* nabízí přehled základních teoretických znalostí, které jsou podle Štěpána nezbytné při překládání umělecké literatury; autor nicméně připouští, že k teoretickým vědomostem je nutné mít i talent, bez něhož přijde veškeré úsilí vniveč (akcentuje